

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของจังหวัดชัยภูมิ

The Local Wisdom and Public Participation for Water Resource Management in Chaiyaphum Province

วิทย์ญู ขำชัยภูมิ, วิลลศิลป์ ปรงชัยภูมิ, ณัฐพราย ชัยสินคุณานนท์

Witunyū Khamchaibhum, Wimolsil Prungchaibhum, Natthapra Chaisinkunanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaibhum Rajabhat University

E-mail: witunyoo28@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของจังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทรัพยากรบึงละหาน และ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรบึงละหาน อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การสำรวจแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ทฤษฎี และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม สามารถแบ่งการศึกษาเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทรัพยากรบึงละหานจังหวัดชัยภูมิ แนวทางที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรบึงละหาน กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบ เฉพาะเจาะจง จำนวน 120 คน ใช้กับแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของจังหวัดชัยภูมิ โดยเป็นประชาชนที่อาศัยในเขตตำบล ละหาน ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลหนองบัวบาน ตำบลลุ่มน้ำชี ซึ่งเป็นตำบลรอบบึงละหาน ตำบลละ 30 คน และ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยสัมภาษณ์เชิงลึกด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับผู้ที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำบึงละหาน อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนรอบบึงละหานจากทั้ง 4 ตำบล มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอยู่บ้าง แต่มีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา โดยเฉพาะในเรื่องการทำประมง ซึ่งบึงละหานเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่และยังคงมีความสมบูรณ์อยู่มาก ชุมชนรอบๆบึงจึงยังยึดอาชีพประมงแต่จากเดิมเป็นการทำประมงเพื่อบริโภค ภายในครอบครัวแต่ปัจจุบันมีการพัฒนาการทำประมงเป็นอาชีพขายให้กับผู้คนที่มีความต้องการที่จะหาปลาแต่ทำเครื่องมือหาปลาไม่เป็น จึงเกิดการสร้างรายได้ในการทำอาชีพประมง และ รายได้จากการขายเครื่องมือหาปลาซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาและยังคงใช้ในปัจจุบัน จึงเกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการทำเครื่องมือดักจับสัตว์น้ำ

ได้แก่ ไซ, สุ่มดักปลา, กะแตงดักปลา, อีหลงดักปลา, อีหลงดักกุ้ง และในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรบึงละหานจังหวัดชัยภูมินั้นภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับ มาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.68 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การสงวน” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.59 ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (การอนุรักษ์) ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.82 ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ(การพัฒนา) ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.36 ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (การใช้ประโยชน์) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.98 ประชาชนรอบบึงละหานมีข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบึงละหาน อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ คือ ให้ภาครัฐสนับสนุนกิจกรรมที่เพิ่มเติมความรู้แก่คนรุ่นหลัง และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้บึงละหานเป็นที่รู้จักและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การมีส่วนร่วม, บริหารจัดการ

Abstract

The objectives of study local wisdom and public participation for water resource management in Chaiyaphum Province were to collected local wisdom for Lahan lake resource management and to study public participation for Lahan lake resource management Chaturat district, Chiyaphum Province. Data were collected by survey, documentary data and field study by interview that two approaches study were 1) collecting local wisdom for Lahan lake resource management, Chiyaphum Province and 2) public participation for Lahan lake resource management. A Sample was selected from 120 cases for the people were in around Lahan lake such as sub-district, Nongbuayai sub-district, Nongbuaban sub-district and Lumlumchee sub-district (each sub-district 30 cases) and a sample of 30 cases, using purposive sampling and collected by In-depth interview for subjects who depend on Lahan lake

The study found that whole community around Lahan lake have changed some lifestyle, although communities have preserved local wisdom since the past especially fishery which Lahan lake is the large marsh and remain fertility, so community around the lake maintain fishery for sufficiency economy from the past to market economy in other words both sale a fish and fishing

gear for persons were not inventing skill. So resulted in income either fishery or invention of fishing gear that was local wisdom from the past at the present and preserved local wisdom for invention of fishing gear such as fish trap (Sai), fish trap (Soom), fish trap (Elong), shrimp trap (Elong). The result of public participation for water resource management in Lahan lake, Chaiyaphum Province found that the overall of public participation for water resource management was high level ($\bar{x}=3.68$). When considered in each aspects found that public participation for water resource management (preserve) was high level ($\bar{x} = 3.59$), public participation for water resource management (development) was moderate level ($\bar{x} = 3.36$), public participation for water resource management (utilization) was high level ($\bar{x} = 3.98$). People who have lived around Lahan lake suggested that government should be support for youth learning and promote in public relations for construct well-known Lahan lake and develop for tourist attraction.

Keywords: The Local Wisdoms, Participation, Management

1. บทนำ

ปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ขาดความสมดุลทางระบบนิเวศ โดยเฉพาะ ระบบนิเวศต้นน้ำ ป่าไม้ น้ำ และดินถูกทำลาย เพื่อบุกเบิกพื้นที่การเกษตรทำให้เกิดปัญหาอุทกภัย สร้างความเสียหาย สูญเสีย ทรัพย์สินและชีวิต ปริมาณน้ำสำหรับการรักษาระบบนิเวศในช่วงฤดูแล้งมีไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการเกษตร ส่วนพื้นที่บริเวณกลางน้ำจะเป็นเขตชุมชน มีการก่อสร้างขวางทางน้ำไหล ทั้งสิ่งปลูกสร้างในแม่น้ำ และการปล่อยน้ำเสียพื้นที่การเกษตรจากที่อยู่อาศัยและกิจกรรม ด้านอุตสาหกรรมทำให้เกิดน้ำเสียส่งผลกระทบต่อชุมชนปลายน้ำ ด้านคุณภาพชีวิตการประกอบ อาชีพและระบบนิเวศปัจจุบันพื้นที่ลุ่มน้ำในจังหวัดชัยภูมิ มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยว อย่างรวดเร็วส่งผลให้การบุกรุกพื้นที่ประกอบกับความต้องการใช้น้ำอุปโภค บริโภค และการใช้น้ำเพื่อภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้ ระบบนิเวศขาดความสมดุล ก่อให้เกิดสภาวะภัยแล้ง น้ำท่วม การรุกรานน้ำเสีย การบุกรุกลำน้ำ การพังทลายของดินริมฝั่งการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำที่ผ่านมาได้มีการรวมกลุ่มการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในเขตลุ่มน้ำ โดยยึดหลักการบริหารจัดการน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อสนองนโยบายรัฐ ลุ่มน้ำ และวิสัยทัศน์ของ

จังหวัด และให้ประชาชนมีส่วนร่วมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และระบบนิเวศลุ่มน้ำ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างเพียงพอและยั่งยืน ในสถานะที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแต่ภาครัฐยังมีข้อจำกัดจึงทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ก้าวหน้าซึ่งข้อจำกัดในภาครัฐในการจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจึงได้พิจารณาศักยภาพของประชาชนและการใช้ภูมิปัญญาของประชาชนนอกภาครัฐ อันได้แก่ องค์กรเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมร่วมกับภาครัฐ

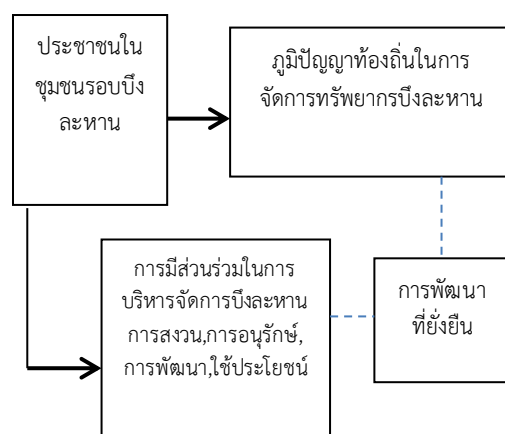
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทรัพยากรบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรบึงละหาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 120 ตัวอย่าง โดยเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกเขตชุมชนรอบบึงละหาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ทำอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพที่มีทุกตำบลรอบบึงละหาน และมีความเกี่ยวข้องกับบึงละหานมากที่สุดนั้น ได้รายละเอียด ดังนี้ ชุมชนรอบบึงละหานมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอยู่บ้างแต่มีการรักษาภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาโดยเฉพาะในเรื่องการทำประมง ผู้คนที่มีความต้องการที่จะหาปลาแต่ทำเครื่องมือหาปลาไม่เป็นจึงเกิดการสร้างรายได้ในการทำอาชีพประมง และรายได้จากการขายเครื่องมือหาปลาซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาและยังคงใช้ในปัจจุบัน คือ

1. ไช

เป็นเครื่องมือดักจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่งที่มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ด้วยเพราะลักษณะการใช้ของไชนั้นจะต้องนำไปดักตามคุนา (ภาษาถิ่นทางอีสาน ภาษากลางเรียกว่า คันนา) ตามทตน้ำ เพื่อให้ปลาเข้าไปในไชและถูกขังอยู่ในไชที่เราดักจับไว้ ไชมีหลายขนาดอยู่ที่ผู้ทำ มีลักษณะความถี่ของตัวไชต่างกัน แล้วแต่ว่าผู้นำไปใช้ดักจับปลาจะต้องการปลาตัวเล็ก หรือตัวใหญ่

2. สุ่มดักปลา

เป็นอุปกรณ์อีกชนิดหนึ่งที่มีแทบจะทุกบ้าน ใช้สำหรับไว้สักปลา สักกบ ในฤดูฝนที่ฝนตกชุกปลาจะออกจากแหล่งอาศัยที่เป็นแหล่งน้ำลึกมายังส่วนที่มีน้ำตื้นๆ เพื่อทำการผสมพันธุ์ ในช่วงนี้ จะนิยมใช้สุ่มในการหาปลาเพราะสามารถเข้าไปในพื้นที่ที่หญ้ารก พื้นที่ที่ดินไม่สม่ำเสมออุปกรณ์ หาปลาชนิดอื่นไม่สามารถเข้าไปได้

3. กะแตงดักปลา

กะแตงซ้อนปลาเป็นอีกหนึ่งอุปกรณ์จับปลาที่ถือเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นิยมใช้เป็นอย่างมากเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว ปัจจุบันอยู่แต่ไม่มาก เพราะมีการใช้สวิงจับปลาแทน

4. อีหลงดักปลา

อีหลงดักปลามีขนาดใหญ่สูงขนาดหน้าอกถึงคอ มีขนาดกว้าง 50-60 ซม. ใช้สำหรับดักปลาน้ำลึกที่มีความลึกอยู่ที่ 1-2 เมตร ปลาที่ดักจะเป็นปลาที่อาศัยในน้ำลึก เช่น ปลานิล ปลาขาว ปลาสร้อย ปลาช่อน ปลาตะเพียน ฯ อีหลงมีข้อดีคือ สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาลของแหล่งน้ำ

5. อีหลงดักกุ้ง

เป็นเครื่องมือดักจับสัตว์น้ำอีกชนิดหนึ่งที่มีความแน่นอนมาก คือ ถ้าแหล่งน้ำนั้นมี กุ้งฝอย นั่นหมายความว่า อีหลงกุ้งที่ใส่ไว้เย็นนี้พรุ่งนี้เช้าจะต้องได้กุ้งฝอยแน่นอน จะต่างจากอีหลงดักปลาคือขนาดที่เล็กกว่า และจะต้องใช้เหยื่อล่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (บึงละหาน) อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ประชาชนรอบบึงละหานทั้งสิ้น ตำบล อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 120 คน โดยแบ่งเป็น 4 ตำบล ตำบลละ 30 คน

พบว่าจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.3 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.7 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 35.8 มีอายุ 41-50 ปี รองลงมาคือมีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.2 และมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 และมีอายุระหว่าง 18-30 ปีคิดเป็นร้อยละ 10.8 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 61.0 มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา คือ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 15.8 และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 15.0 ระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 10.8 และ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมง คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมา คือ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 26.7 และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 24.2 ตามลำดับจำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000-19,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.7 และมีรายได้ต่อเดือน 20,000-29,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.2 และมีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (บึงละหาน) อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การสงวน” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.59$) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ(บึงละหาน)อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ในด้านการสงวนอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการปล่อยทรัพยากรธรรมชาติให้มีการเจริญเติบโต อยู่ในระดับมากที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ($\bar{x}=3.80$) รองลงมา คือ มีการดำรงไว้ซึ่งความสมดุลธรรมชาติของบึงละหาน เฉลี่ย คือ ($\bar{x}=3.68$) ในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การอนุรักษ์” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.82$) ด้านการอนุรักษ์อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการใช้ประโยชน์จากบึงละหานโดยไม่ทำลายธรรมชาติ อยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ย มากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x}=4.18$) รองลงมา มีการใช้ประโยชน์จากบึงละหานในสังคมส่วนรวม ระดับคะแนน ($\bar{x}=4.11$) ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การพัฒนา” ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.36$) โดยมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำบึงละหานให้มีสภาพดี อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.52$) รองลงมามีการปรับปรุงบึงละหานให้มีสภาพที่ดี ($\bar{x}=3.51$) และมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการทำบึงละหานมีสภาพที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.16$) ในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การใช้ประโยชน์” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.98$) ด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการนำธรรมชาติบึงละหานมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต อยู่ใน

ระดับคะแนนเฉลี่ย มากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x}=4.04$) รองลงมา มีการถ่ายทอดวิธีการการดูแลรักษาบึงละหานสู่คนรุ่นหลัง ระดับคะแนน ($\bar{x}=4.03$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางที่ 1 รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทรัพยากรบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิชุมชนรอบบึงละหานจากทั้ง 4 ตำบล จะมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอยู่บ้างแต่มีการรักษาภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาโดยเฉพาะในเรื่องการทำประมง ซึ่งบึงละหานเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่และยังคงมีความสมบูรณ์อยู่มากชุมชนรอบๆบึงจึงยังยึดอาชีพประมงแต่จากเดิมเป็นการทำประมงเพื่อบริโภคภายในครอบครัวแต่ปัจจุบันมีการพัฒนาการทำประมงเป็นอาชีพขายให้กับผู้คนที่มีความต้องการที่จะหาปลาแต่ทำเครื่องมือหาปลาไม่เป็น จึงเกิดการสร้างรายได้ในการทำอาชีพประมง และ รายได้จากการขายเครื่องมือหาปลาซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาและยังคงใช้ในปัจจุบัน จึงเกิดภูมิปัญญาในการทำเครื่องมือดักจับสัตว์น้ำ ได้แก่ ไช, สุ่มดักปลา, กะแตงดักปลา, อีหลงดักปลา, อีหลงดักกุ้ง

แนวทางที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (บึงละหาน)อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.68$) โดยภาพรวมในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การสงวน” ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.59$)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การอนุรักษ์” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.82$)

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การพัฒนา” ภาพรวมอยู่ ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=3.36$)

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การใช้ประโยชน์” ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.98$)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (บึงละหาน) อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ นั้น ในด้านที่มีส่วนร่วมในภาพรวมในระดับที่มากมีอยู่ 3 ด้านด้วยกัน และ มีระดับปานกลางอยู่ 1 ด้าน คือ ภาพรวมของด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยที่สูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การใช้ประโยชน์” รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การอนุรักษ์” และ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การสงวน”ตามลำดับส่วนด้านที่มีส่วนร่วมในระดับคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ระดับปานกลาง คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ “การพัฒนา”

6. ข้อเสนอแนะ

ให้ภาครัฐสนับสนุนกิจกรรมที่เพิ่มเติมความรู้แก่คนรุ่นหลังและการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้บังละหานเป็นที่รู้จักและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ชมดี. (2524). “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาสังคมสงเคราะห์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ: มายด์พลับลิชชิง.
- เกษม จันทรแก้ว. (2537). **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2532). **แนวคิดการดำรงชาติพันธุ์ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยหน่วยที่ 1-7** นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- นภา ชมไพบูลย์. (2529). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของกลุ่มเกษตรกร**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาท ตันทวีรุฬห์, พูลทรัพย์ สมุทรสาคร. (2528). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการบริหารทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). “กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน”. ใน **ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ)**, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- บัญชา แก้วส่อง. (2531). “รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาบริหาร การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเทียน ทองประสาน. (2531). **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สภาคาทาลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

- ประเวศ วะสี. (2540). **ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย**. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : มติชน.
- มนัส สุวรรณ. (2530). **นิเวศวิทยาของมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. มัลลี เวชชาชีวะ. (2535). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). **ความหลากหลายทางชีวภาพ: มิติทางสังคมและนิเวศ**. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ไทย อเนกระะห์ไทย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). **การบริหารและการจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพฯ: ปี.เจ.เพลทโปรเซสเซอร์.
- สมบัติ เสาร์แก้ว. (2536). **บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและการจัดการแหล่ง น้ำขนาดเล็ก: ศึกษากรณีจังหวัดมหาสารคาม**.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทย วัฒนาพานิช.
- อकिन รพีรัตน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และ วัฒนธรรมไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์ โสภณการพิมพ์.
- อเนก นาคะบุตร. (2536). **ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สถาบัน ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- Cook, T.D. & Campbell, Donald T. (1979). **Quasi Experimentation Design & Analysis Issues for Field Settings**. Boston: Houghton Mifflin.
- Duncan, C. (1991). **The Evolution of Public Management Concepts and Techniques for the 1990s**. London: The Macmillian Press Ltd.